

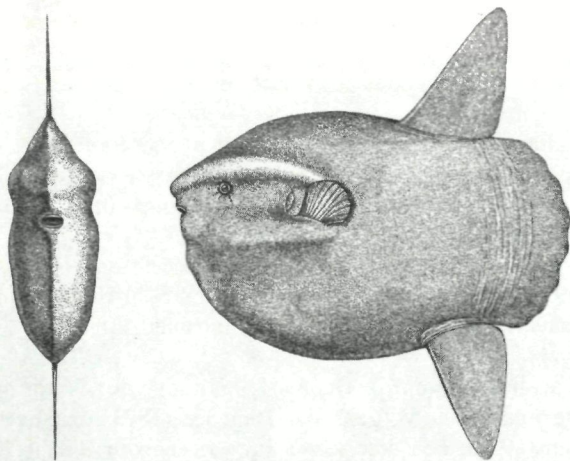
Stranding van een levende maanvis *Mola mola* te Middelkerke

Jan Haelters

Stranding

Op 30 december 2003 strandde een maanvis *Mola mola* (Linnaeus, 1758) te Middelkerke. Het dier leefde nog even op het strand. Bij aankomst van medewerkers van het SeaLife Center te Blankenberge bleek het echter gestorven. Het werd overgedragen aan de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM/KBIN), en zal bewaard worden in de collecties van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) onder registrummer 22675.

De maanvis heeft een zeer apart uiterlijk (figuur 1). Het dier heeft een typisch pelagische levenswijze. Het komt voor van tropische tot warm gematigde oceanen en (diepe) zeeën. Het is de zwaarste beenvis die bestaat. De grootste maanvis ooit gemeten was 3,10m lang en 4,26m hoog (Carwardine, 1995). Het zwaarste dier woog 2.305 kg (Roach, 2003). De maanvis is tevens recordhouder als het dier dat het grootste aantal eieren legt: tot 300.000.000 (Foot, 2000). Het dier dat aanspoelde te Middelkerke betrof een zeer jonge maanvis: 59cm lang, en 82cm hoog (inclusief dorsaalvin en anaalvin). De hoogte van de romp bedroeg 39cm. Het dier woog 11kg.

Figuur 1: frontaal (links) en lateraal aanzicht van de maanvis *Mola mola* (uit Poll, 1947).

Meldingen in België en Nederland

Waarnemingen, strandingen en vangsten van maanvissen zijn zeldzaam in de zuidelijke Noordzee. In Nederlandse kustwateren worden vrijwel elk jaar enkele maanvissen aangetroffen, voornamelijk in de wintermaanden (Van Deinse & Verhey, 1964; Nijssen & de Groot, 1980). Van Belgische wateren en stranden wordt om de paar jaar een maanvis gerapporteerd. Het overgrote deel van de meldingen in België en Nederland vond plaats in de maand december, en in mindere mate in november en januari. Daarnaast zijn enkele vangsten gekend van de maanden juli en augustus. In de andere maanden is het dier zo goed als afwezig (onderstaande lijst, Van Deinse & Verwey, 1964; Nijssen & de Groot, 1980).

Strandingen en vangsten van de Belgische kust werden niet systematisch gerapporteerd en bijgehouden. Een meer uitgebreid literatuuronderzoek zou ongetwijfeld meer vangsten en strandingen aan het licht brengen dan deze in onderstaande lijst. De strandingen en vangsten betreffen voornamelijk jonge dieren.

1855: een dier te Blankenberge (Van Beneden, 1871)

1855 – 1871: nog vier andere vangsten door Belgische vissers (Van Beneden, 1871);

4 augustus 1899: een dier gevangen bij wetenschappelijk onderzoek nabij de Wenduinebank (in Rappe, 1981);

1905: een dier gevangen door een garnalenvisser dicht bij het strand (Gilson, 1921);

10 december 1958: een dier van 46cm gevangen door Zeebrugse vissers in de Noordzee (collectie KBIN);

16 december 1962: een dier van 70cm aangespoeld te Koksijde na een storm (Collectie KBIN);

29 juli 1973: een dier gevangen door een visser op de Droogte van Schooneveld (Rappe, 1981);

20 juli 1974: een dier van 70cm lang en 20kg gevangen door een sportvisser nabij de Kwintebank (Rappe, 1981);

november of december 1979: een dier van 40cm gevangen nabij de Breedbank (Rappe, 1981);

15 december 1979: een dier van 80cm aangespoeld te Zeebrugge (Rappe, 1981);

20 november 1999: een dier van 45cm in een viswinkel in Nieuwpoort, geen gegevens bekend over de plaats waar het gevangen werd (Vanhaelen, 2000).

In de collecties van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel (KBIN) bevonden zich volgens Van Beneden (1871) drie exemplaren van deze soort: een dier van 0.93m, een dier van 1.2m, en een dier van 1.72m (gevangen te Oostende). Volgens dezelfde auteur bevonden zich vier exemplaren in het museum van Leuven. Waar deze specimens zich nu bevinden, werd voor dit artikel niet nagegaan.

Maanvissen worden beschouwd als relatief slechte zwemmers. Waarschijnlijk worden hun zwemcapaciteiten aangetast door lage watertemperaturen. Dit blijkt onder meer uit het feit dat in de wintermaanden een relatief groot aantal strandingen van nog levende dieren bekend zijn.

Hoe komen maanvissen in de Noordzee terecht?

Hoe maanvissen in de Noordzee terechtkomen is niet zeer duidelijk. Mogelijk komen exemplaren in onze contreien via het Kanaal of, zoals gesuggereerd door Van Deinse & Verhey (1964), *om de noord*, zoals potvissen. Waarschijnlijk is het een combinatie van de twee mogelijkheden. In de centrale en noordelijke Noordzee werden, naast in de maanden juli en augustus, ook maanvissen gemeld in september, oktober en begin november (vb. Swedish Museum of Natural History, 1999). Dit zijn waarschijnlijk dieren die in de zomermaanden de Noordzee binnenkomen via de noordelijke verbinding met de Atlantische Oceaan. Exemplaren van deze groep komen dan in het najaar en de winter in meer zuidelijke, zeer ondiepe wateren terecht, waar ze door een combinatie van de ondiepte van het water, de getijdenstromingen en de koude watertemperaturen vaak nog levend op het strand geworpen worden. In zuidwest Engeland, Wales en Ierland worden in de zomermaanden (voornamelijk tussen mei en oktober) frequent maanvissen geobserveerd (website van de British Marine Life Study Society). Misschien zijn de dieren die in de zuidelijke Noordzee gevangen werden in juli en augustus dieren die via het Kanaal tot bij ons geraakt zijn.

Externe parasieten

De romp van het dier dat strandde te Middelkerke was bedekt met een groot aantal parasitaire copepoden (Crustacea). Deze werden verzameld, en zullen beschreven worden in een volgend nummer van De Strandvlo.

Dankwoord

We willen SeaLife Blankenberge bedanken voor de assistentie bij het verzamelen van dit dier. Dr. Georges Lenglet van het KBIN was zo vriendelijk de gegevens uit de collectie van het KBIN ter beschikking te stellen, en Francis Kerckhof had nuttige opmerkingen op de tekst.

Summary

On 30 December 2003 a live ocean sunfish *Mola mola* (Linnaeus, 1758) washed ashore on the beach of Middelkerke, Belgium. The juvenile animal (59cm long, 82cm high and 11 kg) died shortly after the stranding. Ocean sunfishes are very rare at the Belgian

coast, with observations, strandings or catches of individual animals only every few years. Most of the reported strandings occurred during the month of December. Given observations of ocean sunfishes in the central and northern North Sea in autumn, it is probable that these animals had entered the North Sea from the northern connection with the Atlantic Ocean. Ocean sunfishes probably cannot cope with the cold water temperatures during winter months in the southern North Sea, nor with the shallow depth of the water combined with tidal currents, and strandings of live animals are relatively frequent. A few catches of ocean sunfishes have been reported in the southern North Sea in the months of July and August. Given the frequent occurrence of the species in more westerly waters (eg. off Cornwall) during that period of the year, it is plausible that these individuals had entered the North Sea through the Channel. From the animal that washed ashore at Middelkerke, a large number of parasitic copepods were collected. These will be described in a next issue of De Strandvlo. The fish and the parasites were added to the collections of the Royal Belgian Institute of Natural Sciences.

Literatuur

British Marine Life Study Society:

<http://ourworld.compuserve.com/homepages/BMLSS>, 12 maart 2004

Carwardine, M. 1995, The Guinness Book of Animal Records, Guinness Publishing, Middlesex, England.

Foot, T., 2000. Guinness Book of World Records 2001. Guinness World Records Ltd, 284 p.

Gilson, 1921. Les poissons d'Ostende. Publication du Touring Club de Belgique, Brussel, 113p.

Nijssen, H. & de Groot, S.J., 1980. Zeevissen van de Nederlandse kust. Wetenschappelijke mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, nr. 143, 109p.

Poll, M., 1947. Faune de Belgique: Poissons marins. Patrimoine du Musée royal d'Histoire naturelle de Belgique, Bruxelles, 452p.

Rappé, G., 1981. De maanvis *Mola mola* (L.), in de Belgische kustwateren. De Strandvlo, 1(3): 76-80.

Roach, J., 2003. World's heaviest bony fish discovered? National Geographic News, May 13, 2003.

Swedish Museum of Natural History, 1999. NRM Ichthyology collection database. Ichthyology Section, Department of Vertebrate Zoology, Swedish Museum of Natural History, Stockholm, Sweden. On <http://www.fishbase.org/>, 12 maart 2004

Van Beneden, J.P., 1871. Les poissons des côtes de Belgique, leurs parasites et leurs commensaux. Mem.Acad.Sci., Bruxelles, Tome XXXVIII: 153-179.

- Van Deinse, A.B. & Verhey, C.J., 1964. Het voorkomen van de Maanvis, *Mola mola* (L.), in Nederland. De Levende Natuur, 67: 63-69
- Vanhaelen, M.-Th., 2000. Maanvis *Mola mola* (Linne, 1758) aangevoerd. De Strandvlo, 20(1): 40.

**Jan Britostraat 24
8200 Brugge, België**

Oproep: najaars- en winterstrandings 2003-2004 aan de Belgische Westkust

Dit winterhalfjaar zijn we getuige van een heleboel veranderingen bij het mariene aanspoelsel op de Westhoekstranden. De huidige strandings lichten een tip op van wat momenteel leeft voor onze kust. Na 7 zachte winters en enkele warme zomers beginnen de gevolgen goed merkbaar te worden in tal van verrassende, dikwijls levende vondsten.

Verscheidene S.W.G.-ers zonden me reeds hun bijzondere waarnemingen. Het betreft nieuwkomers (vooral bij de mollusken) en enkele zeldzaam aangespoelde soorten.

Was U ook de gelukkige vinder van:

- levende *Epitonium clathrus*, wenteltrap
- verse *Solen marginatus*, messchede
- verse *Ensis arcuatus*, de grote zwaardschede
- verse *Mya arenaria*, strandgaper
- verse *Acanthocardia echinata*, gedoornde hartschelp
- verse *Aequipecten opercularis*, de wijde mantel
- verse *Pecten maximus*, de grote mantel
- verse *Lutraria lutraria*, de ovale otterschelp
- verse *Lutraria angustior*, de hoekige otterschelp
- kokers met perkamentkokerwormen, *Chaetopterus variopedatus*
- schilden of dieren *Liocarcinus depurator*, blauwpootzwemkrab
- schildjes van *Maja squinado*, grote spinkrab,
- ...

of nog zeldzamere organismen, aarzel dan niet, deze te melden voor opname in een overzichtsartikel. Liefst datum, vindplaats, toestand en afmeting vermelden.

Hartelijk dank bij voorbaat. E-mail adres: marc.panneels@skynet.be

**Marie-Thérèse Vanhaelen
Ter Yde 1
8670 Koksijde**